

Abstrakt disertační práce – česky

Předložená disertační práce se zaměřuje na poměrně mladý právní institut, který se v našem právním a kulturním prostředí začal vyvíjet poměrně pozdě, a to až v období socialistického režimu. Přes poměrnou mladost tohoto institutu se rozvinul do značně velkého rozsahu, což je zcela zjevně dáno jeho praktickou použitelností a vývojem společnosti a ekonomiky. Stejný vývoj je možné sledovat i v jiných právních řádech, kde se správní trestání právnických osob uplatňuje se zvyšující se intenzitou, v oblasti anglo-amerického práva se rozšiřuje tradiční odpovědnost právnických osob, a to jak v oblasti právních norem, tak i právní praxe.

Naše právní prostředí tradičně zařazuje tuto oblast pod právo správní, nikoliv trestní. Z této systematiky plynou mnohé výhody a nevýhody – výhodou je snadná aplikovatelnost právní normy, poměrně volné procesní právo, efektivita a rychlost správního trestání. Nevýhodou je zejména absence garance základních práv obviněného (pachatele), nedostatečné zkoumání jednotlivých aspektů deliktivní odpovědnosti, resortní roztržičnost právních norem i právní praxe, a rovněž velmi slabý katalog správních trestů.

Právě s ohledem na dosud značně omezené pojmání této části správního trestání jsem pojal celou problematiku tradičním trestněprávním způsobem, kdy vymezují jednotlivé aspekty příslušného právního vztahu. Nově jsem se zaměřil na objektivní a zejména subjektivní stránku správního deliktu, které v praxi je věnována malá pozornost, která však je pro správné vymezení správního deliktu a zejména uložení trestu podstatná. Značnou část práce věnuji problémům, které jsou naznačeny judikaturou správních soudů, legislativa jim však zatím nevěnuje příliš pozornosti – zejména při ukládání trestu při souběhu správních deliktů, definice tohoto souběhu, otázky přičitatelnosti deliktivního jednání, které na rozdíl od práva trestního, je značně opomíjenou skutečností.

Při hodnocení objektivní stránky správního deliktu pak vycházím z toho, že je nutné znovu definovat příslušné jednání právnické osoby, a to v inspiraci právem trestním přičitatelností jednání jednotlivých fyzických osob. U subjektivní stránky správního deliktu pak je nutné postupovat obdobně. Podle mého názoru i subjektivní stránka správního deliktu právnické osoby je v našich právních normách obsažena, jen se poněkud skrývá pod okolnost vylučující protiprávnost jednání.

Dále jsem se zaměřil na problematiku správních trestů, jejichž katalog je v našem právním prostředí velmi chudý a omezuje se vlastně pouze na pokutu. Poukazuji na možnost jiných správních trestů, které mohou být účinnější a správní trestání mohou zefektivnit, jako podmíněné uložení pokuty, až po možnost zrušení právnické osoby či odpovědnost právního nástupce právnické osoby.

Z pohledu samotné pokuty jsem se pokusil zaměřit nejen na vymezení v právních normách, které je značně široké, nekonkrétní a mnohdy jsou výměry pokut zbytečně drastické, aniž by taková výše pokuty byla skutečně kdy uložena. Při rozboru, jaký příjem z pokut případně státu, lze dospět k závěru, že u běžných správních úřadů se jedná o naprosto marginální částky. Na druhou stranu některé subjekty jsou příjmem z pokut obecně známé (obecní policie), což autoritu správního trestání snižuje. Rozborem výše uložených pokut při obecně dostupných údajích hospodářského statusu právnických osob lze vyslovit spíše pochybnost o skutečně efektivním trestání. Příkladem uvádím Radu pro rozhlasové a televizní vysílání, která ukládá pokuty stále ve stejné nízké výši kapitálově mimořádně silným subjektům s nadprůměrným ziskem za delikt ní jednání, které tento zisk podstatně generuje.

V další části práce se věnuji výrazným delikt ní jednáním z poslední doby, které dobře ilustrují bezzubost správního trestání, formálnost správní regulace, snadné a běžné obcházení příslušných povinností, stejně jako mnohdy zkorumpovanost příslušných správních úřadů – regulátorů, které mají na plnění povinností dohlížet. Tato situace je podobná jak v evropském, tak i americkém právním prostředí, a značně se obnažila v průběhu tzv. ekonomické krize. Případy obřích právnických osob, jako Enron či WorldCom v USA, Parmalat v Itálii, SkyEurope na Slovensku, ilustrují poměrnou neúčinnost příslušné regulace. Navíc, pády bank jsou všude na světě vnímány veřejností velice citlivě a většinou v každém státě po takových bankrotech následuje určitá míra státní sanace, čímž dochází ke klasickému modelovému chování privatizace zisků a socializaci ztrát.

Dalším okruhem problémů je procesní aspekt u správního trestání. Při neexistenci jednotného procesního předpisu upravující procesní delikt ní právo a resortní roztržštěnosti právních norem je tak vlastně jediným garantem příslušných procesních práv moc soudní a její judikatura. Tato skutečnost je v demokratickém právním státě běžná. Bohužel se však v případě zjevných absencí procesních práv obviněného ve správním řádu (právo na obhajobu, neexistence práv poškozených, velká volnost pro správní úřady při ukládání pokuty) neprojevuje vliv této judikatury na legislativu, kdy mnohé notoricky známé

problémy jsou stále judikaturou veřejné správy vytykány. Nutnost alespoň základního procesního předpisu, který by sjednotil současný postup, je podle mého názoru zjevná a přispěla by k efektivnějšímu správnímu trestání. Současný stav, kdy správní soudy mohou do správního trestání samy podstatně vstoupit a rozhodnout o správním trestu, je v právní normě dobře upravena, v praxi se však jedná téměř o mrtvý institut. Rovněž samotný přezkum správních aktů u správního trestání po linii veřejné správy (a tedy kontrola, zda ukládané sankce nejsou příliš mírné a zda je skutečně chráněn veřejný zájem) je v praxi spíše okrajovým jevem.

Konečně v poslední části práce se věnuji právní problematice zcela nové, a tou je vzájemný poměr odpovědnosti trestní a správní. V tomto ohledu je praxe prozatím nulová, ačkoliv první vlašťovky trestní odpovědnosti právnických osob již přece jen na české právní nebe vylétly, zatím však bez meritorního soudního rozhodnutí. Z hlediska teoretického se snažím v práci upozornit na možné třecí plochy mezi dvěma státními mocemi – mocí soudní a mocí výkonnou – při tomto trestání, zejména při vymezení skutku. Za situace, kdy moc soudní má při trestání navrch, tak právě vymezení skutku bude muset být věnována náležitá pozornost. Tím se však pravděpodobně zvýší pozornost i v trestání správním na otázky objektivní a subjektivní stránky správního deliktu.

Závěrem je možné uvést, že zpracovaná materie je velice rozsáhlá, v právních normách roztříštěná, v praxi ovládaná resortním partikularismem, bez podstatné jednotící autority na straně veřejné správy. Jednotícím aspektem je pak moc soudní, která se však zaměřuje pouze na malou část této problematiky a zejména na ochranu tvrzených porušených práv delikventů; nic jiného jí ostatně nepřísluší. Proto i tato práce se zaměřuje logicky na to, kde lze jednotící prvky nalézt, a tím je právě soudní náhled na správní trestání, jak se takové jeví při výkonu soudní moci. Téma by bylo možné uchopit i z hlediska účinnosti správního trestání a příslušného dohledu, např. z pozice specializovaného státního zástupce Nejvyššího státního zastupitelství či právníka Veřejného ochránce práv. Takovou zkušenost však já osobně nemám, žádná práce na toto téma nebyla komplexně zpracována, proto se do tohoto rozboru nepouštím.